

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**D. D. Emanuelis Gonzalez Tellez, In Inclyta Salmanticensi
Academia Collegii Majoris Conchensis Alumni, &
antiquioris vespertinæ Sacrorum Canonum Cathedræ
propriarii Interpretis; in Pinciano Sanctæ ...**

Additis Notis uberioribus ab Historia, & Chorographia

Complectens Librum Qvintum

González Téllez, Emanuel

Francofurti Ad Moenum, 1690

Caput Primum. Clemens III.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74544](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74544)

(o)

TITULUS XXVI

De clericis maledicis.

CAPUT PRIMUM.

^a Clemens III.

Nnotuit nobis, &c. *Et infra*: Ad ultimum f. t. mandamus, atque precipimus, quatenus quia nobis per literas tuas retulisti, scilicet quod Ioannes clericus, sanctæ Trinitatis multis coram altantibus, verba quædam in depressionem, & contumeliam ^b Rom. Ecclesiæ protulit, ipsum à temeritate sua per suspensionem officii, & beneficii, sublato appellationis obstaculo, compescas, ut pœna illius aliis ^c terrorem incutiat, ne de cætero contra Rom. Eccl. in talia verba prorumpant.

NOTÆ.

1. ^a *Clemens III.* Ita etiam legitur in secunda collectione, *sub tit. de clerico maledico*, c. 1. nullibi tamen exprimitur cui rescribat Pontifex, nec in *cap. innotuit, de eo qui furivò ordin.* ubi extat prior pars huius textus, id explicatur, licet ex illius textus serie deducatur, in præfenti rescribere Clementem III. alicui Prælato Hispaniæ prope Seguntinam diœcesim existenti.
2. ^b *Romane Ecclesiæ.* In hac sexta collectione legitur officii & beneficii nostri; unde deducebant Doctores, Pontificatum esse beneficium ecclesiasticum, ut probant Casar de *Eccles. Hierach. disput. 14. §. 2. n. 1.* Selva de *beneficiis* 1. p. q. 2. Ojeda de *incompatib.* 1. p. c. 1. n. 2. Fabricius de *majorib. benefic.* num. 22. Sed verius in hac secunda collectione legitur, *Romana Ecclesiæ.* Aliud enim est detrahere Pontifici, aliud Ecclesiæ. Et licet utrumque crimen sit grave, tamen ex primo vindictam canones non admittunt, *cap. paratus* 23. q. 1. ex secundo verò cum Ecclesiæ honor, & gradus lædatur, pœnam imponunt, ut observavit Cironius *lib. 2. observ. c. 4.*
3. ^c *Aliis terrorem.* Inter alias causas, quæ delictorum punitionem suadent, quas proponunt Platonius in *Dorgia*, Seneca *lib. 1. de clementina* D. Augustinus de *civitate Dei* lib. 19. cap. 16. & prosequuntur Alex. ab Alex. *lib. 1. dier. genial. cap. 5.* ubi Trajan. *ad leges connub. lib. 9. glossa 1. n. 22. 4.* Petrus Gregor. *3. part. syntag. lib. 31. cap. 1.* duplex præcipue consideratur. Prima, ut is qui deliquit, corrigatur, & emendetur, *cap. de his* 22. *quæst. 2.* quam expresserunt Aul. Gel. *lib. 6. off. cap. 14.* Hæfodius in libro qui scribitur, *Opera & dies.*

— Tandem sua pœna nocentem

Consequitur passus, sapit tum deniq. stultus. Secunda, ut alii, qui tali exemplo delinquere possent, metu similis pœnæ deterreantur. Seneca *ubi supra*, ibi. *Nemo prudens punit, quia peccatum est, sed ne peccetur; revocari enim præterita non possunt: futura prohibentur, ut quos nollet exemplum nequitiæ male cedentis fieri, recidat, non tam ut pereant ipsi, quam ut alios perennando deterreant.* Quod ad bruta quoque animantia tulit Plinius *lib. 19. c. 7. §. 4.* & *lib. 10. c. 22.* Videmus, inquit, sæpe in Africa cruciferos leones, à quibus fuerant urbes obsessæ, quo cæd. D. Gonzal. in *Decretal. Tom. V.*

teri metu pœna similis deterreantur. Nec longè à nobis perenda sunt huius rei testimonia, cum in Hispania nostra quotidie videamus in suppliciis de nocentibus lumenda verba illa à præconibus præcuntibus delictumque manifestantibus, ad finem adjici; *quien talhace, que tal pague.* Quæ sanè ad admonitionem aliorum potius quam ad punitionem ipsius delinquentis pronunciari nemo non videt. Sumptumque fuit à prisco Romanorum more; advocatus enim ad supplicium populus crimen, & pœnæ causam ex præcone ipso audire solebat, & nonnunquam id fiebat per scripturam, quæ titulus vocabatur, ut in Christi Domini passione observantur Evangelistæ, & ex bonorum auctorum testimonio notavit Iustus Lipsius *lib. 2. de cruce*, c. 11. Sicque verbum *superdici*, accipi debet in *l. si duo*, §. *final. ff. de jurjur.* & quod de præcone traditur in *l. fustibus. Cod. ex quibus causis infamia*, ut observantur Fornarius *lib. 1. rerum quotid. cap. 13.* Baldinus de *edictis pro Christianis. fol. 34.* Cujac. *lib. 8. observ. c. 7.* & *lib. 1. c. 3.* Petrus Faber *lib. 2. semestr. c. 6.* & 7. quibus addi velim quod de Alexandro Severo Lampadius in eius vita refert, his verbis: *Clamabatq. sapiens, quod à quibusdã sive Judæis sive Christianis audiebat, & tenebat; idque præconem cum aliquem emendaret, dici jubebat: Quod tibi non vis, alteri nõ feceris.* Quoque idem Alexander in supplicio fumendo de Turino fumi venditore per præconem dici jussit: *Fumo puniatur, qui fumũ vèdidit.* Quod refert Duar. *ad tit. C. de suffrag. & lib. 1. animad. c. 25.*

COMMENTARIUM.

EX hoc textu sequens communiter deducitur auctoritate. Clericus maledicus suspendendus est ab officio, & beneficio. Probant eam textus in *can. 55. sio pro Apost. cap. clericus maledicus* 46. *dist. c. contumaces* batur. 56. *dist. cap. si quis clericus* 15. q. 7. Concil. Aurelian. 5. sub Pelagio I. *can. 14.* ibi: *Si quis presbyter, aut diaconus quolibet contumaciter ordinem Episcopi sui despexerit, aut calliditate faciente ipsum injuriare, aut detrahere præsumpserit, tribus annis à communionem suspensus, & in monasterium detrusus, aqua tantummodo & pane diebus singulis sustentetur, nec comam, nec barbam facere præsumat, nec ad aram Domini penitus accedere permittatur.* Toletan. 5.

M m 2

can. 5.

an. 5. Sed & hoc pro pestilentiosis hominum moribus salubri ordinatione censemus, ne quis in Principem maledicta congerat; scriptum est enim à legislatore: Principem populi tui non maledices. Quod si quis fecerit, excommunicatione ecclesiastica plectatur. Nam si maledici Regnum Dei non possidebunt, quanto magis talis ab Ecclesia necessario pellitur, qui divina violator sententia invenitur. Faciunt textus in c. 22. Exodi, c. 23. Actuum Apost. juncto Anastasio Germonio lib. 3. de sacror. immunit. c. 3. n. 30. Illustrant ultra congestos à Barbosa in presenti, Acunna in c. clericis 5. 46. dist. Gutierrez de delict. quest. 63. & 64. Crespetius in summa, verbo clerici maledici, Salmut. ad Pancrol. lib. 1. memorat. tit. 57. Corvinus lib. 4. aphorism. tit. 34. Cironius lib. 1. obser. c. 4. Petr. Gregor. lib. 2. part. tit. 9. c. 8. & lib. 4. tit. 9. c. 1. & in proemio Decret. n. 38. & lib. 2. de repub. c. 6. Nicol. Lemastie in consur. censur. Sorbon. 1. part. c. 1. & 3. Don Nicolaus de Castro in discursu contra Don Duarte. Scipio Gentil. lib. 2. de conjur. in orat. de maledict. in Principem. Alber. Gentil. in lunic. Cod. si quis Imperatori maledix. Laelius Mancinus de triplici jur. collat. lib. 1. c. 99.

5. Impugnatur tradita assertio.

Sed pro dubitandi ratione intendam probare ratione, & exemplis, maledicos in Principem, vel superiore non esse aliquà penà afficiendos; nam licentia ista loquendi concessa populo, cupiditates, consiliaque omnia patefacit, unde Tiberius ajebat in civitate libera, liberas linguas esse debere: & cum Senatu loquens, qui intendebat maledicos punire, dixit: Si hanc fenestram aperueritis, nihil aliud efficietis quam ut hoc colore dignitatis Principum vindicandæ unusquisque privatas suas inimicitias, velatum, ultimumque eat; & conclusit: Si quidem loquutus aliter fuerit, dabo operam ut rationem factorum meorum, dictorumque reddam; si perseveraverit, in vicem meo odero. Unde Theodosius, cum Arcadio, & Honorio suis filiis constitutionem edidit relata in lult. c. si quis Imperatori maledixerit, his verbis: Si quis modestia nescius, & pudoris ignarus, improbo, petulantiq; maledicto nomina nostra crediderit laceffenda, ac temulentia turbulenti obrectator temporum nostrorum fuerit, eum pena nolimus subjugari, nec durum aliquid, nec asperum volumus sustinere; quoniam si id ex levitate processerit, contemnendum est; si ex insania, miseratione dignissimum, si ab injuria, remittendū. Nec minori vel prudentia, vel magnitudine animi fuit Rex ille Epirotarum Pyrihus, qui censentibus amicis, ut quendam, qui de ipso malè erat loquutus, relegaret, non se facturum dixit, ne aliò profectus pejora de me loquatur, & coram pluribus. Similia exempla de Philippo Macedonum Rege & aliis Monarchis, ac Imperatoribus referunt Gentilis in d. oratione de maledict. in Principes. Hugo Grotius in floribus ad dict. legem unicam. Salmut. ad Pancrolam d. tit. 57. Jacob. Gorhoff. in ea dicta lege, in Theodof. Lindembrog. in comment. ad ipsam legem unicam, Valenzuela consil. 164. Fragolo part. 1. de regim. lib. 1. disp. 1. Adam Contzen lib. 9. polit. cap. 45. P. Velazquez de optim. Princ. libr. 3. adnot. 12. morali, ex §. 6. Non omitam de hac re Cinnii Mecænat's prudentiæ simulacrum apud Dionem lib. 52. ubi Imperatorem Augustum ita alloquitur: Quod convitium aliquis tibi fecerit, aut tibi obrectaverit, nec deferente aliquo audire, nec ulcisci debes. Turpe enim fuerit te credere inventum, qui te neminem ledentem, omnibus beneficentem, ignominia affecerit. Idque soli faciunt mali Prin-

cipes, qui ex conscientia sua veritatem dictorum colligunt. Deinde iniquum est ea egre ferre velle, quæ si vera sunt, præstat non admisisse, si falsa distimulare; cum multi hæc vindicantes pluribus ac gravioribus de se sermonibus occasionem præberint; nec decet hanc opinionem de te hominibus subicere, esse qui in te contumeliosus esse ausit. Facit textus in cap. qui iustus 90. 1. quest. 3. in illis verbis: Qui iustus est, & injustè maledicitur, præmium illi redditur. Igitur non rectè in præsentis clerico maledico penà suspensionis imponitur.

Quà dubitandi ratione non obstante vera est præsentis assertio, pro cuius expositione sciendum est, maledicum dici detractorem, quia sicut benedici dicuntur, qui bene precari optime præstare solent, ita maledici dicuntur, qui male precari, ut apud Plautum in Penulo; act. 3. scena 3.

Et bene nos bene te, patriæ pater optime Caesar, dicite, suffuso per sacra verba mero.

Contra maledicere, est malè precari, ut apud Plautum in Penulo; act. 3. scena 3.

Si benedixit, vestra ripa vos sequar:

Si maledixit, vestro gradat limite.

Maledictio ergo vitium linguæ, & maximum est, D. Jacobus epist. 3. Quare postquam Quintilianus lib. 12. instit. dixit caninam esse eloquentiam, atque faciendam maledictis uti, ex Appii Claudii testimonio addit, vitium esse animi, quo maleficus à maledico non distat nisi occasione, subindicans convitatori, & maledico ad malè faciendum, & nocendum adversario promptam esse voluntatem, modò daretur tempus, & locus laedendi: & sicut maleficio idem est, quod malefactum in facto, ita & maledictum in verbo. Cicero pro M. Cælio distinguit accusacionem, convitium, & maledictum his verbis: Accusatio crimen desiderat, rem ut definiat, hominem notet, argumento probet, teste confirmet; maledictio nihil habet propositi præter contumeliam, quæ si petulantius jactatur, convitium, si facetis, urbanitas appellatur. Et quem admodum malorum diversitas alia, & aliis pejora facit, sic maledictiones alia aliis graviores, & pejores, & quædam aliis efficaciores, vel ratione cause maledicendi, vel ratione potestatis ejus, cui maledicitur. Plura de his maledicis congesterunt Luc de Penna in omne, vers. Not. a. C. de delat. lib. 10. Sortus de just. lib. 5. q. 12. art. 1. Menoch. de arbit. casu 367. Didac. Petrez in l. 34. tit. 3. in lib. 8. ordin. Beyerlinch. tom. 5. theat. verbo Maledicis.

Deinde sciendum est, maledicos alios esse in Deū, alios in Principem, seu superiorem, ætate, nobilitate, moribus, seu scientiâ præstantem; alios in proximum, seu æqualem. Salcedo in prax. c. 66. Cenedus ad Decretal. collect. 146. De maledicis in Deum, hoc est blasphemus, agemus infra textu sequenti. Circa maledicos in æquales dicendum est, quod si privatus maledictio lædatur, actioni injuriarum locus est, l. 1. §. litem apud 15. §. convitium. §. ex his apparet, §. generaliter, ff. de iniuriis, l. 3. cum sequent. l. qui liberos 9. l. penult. C. eod. tit. Si verò maledicti sint in Principem, tempora, aut sæculi mores, ut plerumq; contingit, Seneca lib. 3. de ira c. 22. Cassiodor. lib. 3. c. 5. olim lege Iulhæ Majestatis tenebantur, Tacitus lib. 1. annal. Arnobius apud Grotium ubi supra, libi: Majestatis apud vos reus qui de vestris obmurmuravit aliquis Regibus. Quo modo & I. C. Paulus dixerat, non solum factò, verum & verbis impiis exacerbari crimen Majestatis, lib. 5. tit. 29. §. 1. notarunt Valenzuela consil. 163. & 164. Grotius in d. l. unic. Ant. Matthæus de crimin. ad tit. de lege Jul. Majest. c. 2. Suardus ad Sidonium lib. 1. epist. 7. facit Modestinus in l. 7. §. ult. ff. ad leg. Jul. Majest. 19.

in quo textu Tribonianus respiciens ad legem unicam, *Cod. si quis Imper. maled.* ubi legebatur *verbis*, posuit *factis*; quæ inversio patet, nam si non esset legendum *verbis*, ad quid postea diceret Consul-tus, *vel violatis statuis*; cum jam in generali signifi-catione facti crimen illud comprehenderetur; nota-vit Cujac. *ad Paulum d. tit. 29. §. 1.* quare Arno-bius *advers. gent. ait: Majestatis sunt apud vos rei, qui de vestris secus obmurmuraverunt aliquid Re-gibus.* Sueton. *in Tiberio. c. 10. §. 11. & 48.* Sed Ti-tus hanc quaestionem remisit, testibus Dione & Xi-philino; & post eum Imperatores Honorius, & Theodosius *in l. unic. C. si quis Imperatori*, ubi ver-bum illud *requirendum*, accipi pro condonandum, docuerunt Albert. Gentil. *ibid.* Salmutius *ad Panci-vol. d. tit. 57.* & pro ipsius textus expositione viden-di sunt Filescus *lib. 2. select. tract. 7. de Regia Ma-jest. §. 3.* Petrus *ad leg. Avic. pag. 236.* Basilic. *de-cif. 26.* Sacri etiam canones detractiones, & contu-melias nihili fecerunt, *c. paratus 23. q. 1. c. qui iustus 11. q. 3.* nisi quando honor Ecclesie, vel ordinis læ-ditur, ut si presbyter in suum Episcopum, vel Pon-tificem maledicis sit: gravius tamen est delictum, majorique poena plectendi sunt maledici, qui lin-guam procacem effundere non contenti, calamo etiam manum adiciunt per libellos famosos, de quibus agit *lib. 3. Concil. Illybert. cap. 30.*

8. Traditio-
tur. deci-
dendi
ratio

His suppositis apparet ratio presentis decisio-nis, quare videlicet suspendendi sunt clerici maledi-ci in Ecclesiam, Pontificem, seu Episcopum: nam nihil ita in bene morata Republica cavendum est, quam Principis contemptus, atque hæc res quæ minuire existimationem ipsius possunt: si enim de Principe malè impune loqui liceat, fit ipsa natu-ræ; ut & in ejus, qui loquitur, & in ejus, qui eum audit, animo sensim ingeneretur quedam mala de Principe opinio, minusque eum revereri inci-piant, ut latè considerat, & exemplis probat Gen-tilis *lib. 2. de conjurat. in dicta oratione de maledi-ctis in Principem.* Quæ si in quolibet Principe pro-cedunt, quando magis in Pontifice, & Episcopis quibus major debetur, & impendenda est reveren-tia: proinde ut perniciosissimo huic malo tempe-stive occurratur, prudenter monuit D. Gregorius *homil. in Ezechielem*, his verbis: *Hæc, quorum vita in exemplo imitatoris est posita, debent, si possunt,*

detrahentium verba compescere. Etsi enim lubri-cum linguæ ad poenam facile trahi non debeat, *l. famosi 7. §. hoc tamen, ff. ad leg. Jul. majest.* quæ ta-men ex certa animi destinatione proficiscitur convitiandi temeritas, compescenda omnino est, ut poena illius aliis terrorem incutiat. Quare re-ctè Clemens III. in presenti rescriptis suspenden-dos esse clericos maledicos in Ecclesiam Roma-nam, vel Pontificem.

Nec obstat dubitandi ratio supra adducta, pro-cujus solutione, dicendum est, quoad poenam de-tractorum, ex personis eorum esse pensandam, ac utrum prætermitti debeat, æstimandum esse, ut *dubi-expresit Harmenopolus in Græca interpretatione tandi ad textum in dict. l. unic. Cod. si quis Imperatori. ratio.* Quibusdam enim personis jure etiam debetur hæc licentia. Nec Imperiale, inquit D. Ambros. in qua-dam epistola, libertatem dicendi denegare; nec Sacerdotale, quod sentiat non dicere. Idque adeo verum est, ut interdum duobus pariter Principi maledicentibus, in altero venia, in altero poena sit adhibenda: quod Dionysium Syracusarum Regem fecisse memoriæ proditum est, referique Scipio Gentil. *in dict. oratione de maledictis in Principem.* Cum enim renunciatum ei fuisset duos quosdam in cœna plurima adversus ipsum dixisse, utrumque ad se invitavit, & convivio comiter exceperit; quo-rum alterum cum multa leviter, subtiliterque lo-qui, alterum vero reconditum, ac tristem sedere vi-differ, illum quidem dimisit, hunc vero tanquam insidiatorem interfecit. Varia igitur pensanda sunt circa puniendos maledicos, an videlicet ex dolore aliquo, vel temeritate inducti, an vero nulla de cau-sa, sed libidine tantum detrahendi maledicant. Prioribus enim casibus indulgendum, & condo-nandum est. Secundo vero casu severe vindican-dum, ne abolitione præstetur ansa novæ injuriæ, quia ut ajebat Socrates, maledicta qui non vindi-cat, veterem remittendo injuriam, novam provo-cat. Referunt Gellius *lib. 17. noct. c. 14.* Jul. Ferret. *de re & discipl. milit. c. 42. nu. 3.* Aneas Robertus *lib. 4. rer. judic. c. 11. l. Christoph. Boëtius de injur. diffur. 2. n. 11.* juxta quas, & alias distinctiones, quas tradunt Alber. Gentil. *in d. l. unic.* Scipio Gentil. *lib. 2. de conjur. ad finem*, accipienda sunt exempla supra relata pro dubitandi ratione.

CAPUT II.

Gregorius.

Statuimus, ut si quis contra Deum, vel aliquem Sanctorum suorum, & maxime Bea-tam Virginem, linguam in blasphemiam publicè relaxare præsumpsent, per Episco-pum suum poenæ subdatur inferius adnotatæ, videlicet, quod in septem diebus Domi-nicis præsonibus Ecclesie manifestò (dum aguntur Missarum solennia) blasphemus ex-istens, ultimo illorum die Dominico pallium, & calceamenta non habeat, ligatus corri-già circa collum, septemque præcedentibus sextis feriis in pane, & aqua jejundet, Ecclesiam nullatenus ingressurus: quolibet quoque prædictorum dierum tres, si poterit, alioquin duos reficiat pauperes, sive unum: & si nec ad hoc ejus suppetant facultates, id in poenam aliam commutetur, cui etiam, si renuerit recipere, ac peragere poenitentiam supradictam, Ecclesie interdicitur ingressus, & in obitu ecclesiastica careat sepulturâ. Per temporalem præterea potestatem coactione (si necesse fuerit) Episcopi dioc. adhibita contra eum, blasphemus, si dives fuerit, quadraginta solidorum, alioquin triginta, sive viginti, & si ad id non sufficiat, quinque solidorum usualis monetæ poenâ mulctetur, nullam in hoc misericordiam habiturus: quod etiam inter alia communitatum statuta ponatur.

D. D. Gonzal. in Decretal. Tom. V.

Mm 3

NOTÆ.